

Justis- og Beredskapsdepartementets lovavdeling

Høringsvar – Tilregnelighetsutvalgets utredning NOU 2014:10 Skyldevne, sakkyndighet og samfunnsvern

Det vises til høringsbrev av 25. november 2014.

Utredningen og høringen er sendt de alminnelige domstolene, og vi legger til grunn at disse avgir et eventuelt høringsvar direkte til departementet.

Domstoladministrasjonen (DA) har ikke særlige synspunkter på utvalgets valg av prinsipp – det medisinske prinsipp i noe modifisert form. Vi har dog merket oss at utvalget skiller mellom medisin og jus, slik at det medisinske begrepet psykose ikke er sammenfallende med det rettslige psykosepsykosebegrepet. Utvalget presiserer at det er retten som skal ta stilling til om psykosen er av en slik art og styrkegrad at gjerningspersonen ut fra begrunnelsene for straff, ikke bør være ansvarlig. Dette innebærer i seg selv en relativisering av psykosebegrepet slik at det må innebære at det bare er den rettslig relevante psykosen som innebærer utilregnelighet og dermed skyldfrihet.

Etter vårt syn er det unødvendig å endre straffeloven § 44 første ledd med formuleringen "den som retten anser". En slik formulering i kun denne bestemmelsen kan bidra til å skape usikkerhet om rettens selvstendighet i liknende/tilsvarende bestemmelser der sakkyndighet er aktuelt.

Vi legger til grunn at ethvert prinsipp samt bevistema og beviskrav i straffesaker der mulig utilregnelighet er en problemstilling, vil stille retten overfor tvil – og usikkerhetsspørsmål. Vi mener derfor at utvalgets redegjørelse i punkt 10.4 gir en god redegjørelse for ulike typer usikkerheter, og at særlig presiseringen (distinksjonen) av hva som er må anses som faktisk tvil og rettslig tvil generelt vil være til nytte i den praktiske hverdag.

Domstoladministrasjonen kan ikke støtte flertallet i utvalget sitt syn på endring av domstoloven § 72, slik at dom på overføring til psykisk helsevern ikke i seg selv skal være til hinder for å være meddommer. For DA fremstår det som påfallende at flertallet ikke legger større prinsipiell vekt på hensynet til tilliten til domstolene og til dommerne som skal dømme i den enkelte sak. DA støtter her mindretallets syn. Vi mener sågar at det kan være ødeleggende for tilliten til domstolene dersom alvorlig syke personer som har begått alvorlige handlinger og har blitt tvangsbehandlet fordi samfunnet måtte vernes mot vedkommende, senere kan bli meddommere/lagrettemedlemmer - til og med i saker som omhandler samme type handlinger de selv engang begikk. En illustrasjon her kan være den såkalte "Halloween-saken".

Utvalget tar opp en rekke tema knyttet til sakkyndige og bruken av sakkyndighet. Dette er et område DA og domstolene er meget opptatt av, og bruk av sakkyndighet innenfor ulike rettsområder er gjenstand for

ulike kompetansetiltak i egen regi. Vi støtter utvalgets syn på at de etablerte kursene for etterutdanning for de som ønsker å gjøre tjeneste som sakkyndig bør videreføres og tilføres ressurser.

Helse- og omsorgsdepartementet og Justis - og Beredskapsdepartementet har etablert et pilotprosjekt for å prøve ut forslag til ny organisasjonsmodell for rettspsykiatrien ved Kompetansesenteret for sikkerhets-, fengsels- og rettspsykiatri i Trondheim (Brøset). Pilotprosjektet er en oppfølging av Mæland-rapporten fra 2013. En representant fra DA sitter i referansegruppen sammen med blant annet en representant for Riksadvokaten.

Midlertidig Rettspsykiatrisk Enhet (MRE) ved Brøset er etablert og vil avgi sin sluttrapport i begynnelsen av 2016. Oppdaterte opplysninger fra pilotprosjektet finnes på MRE sine hjemmesider www.sifer.no/mre. En rekke av de tema utvalget berører i del III, er spørsmål pilotprosjektet kommer i kontakt med.

Et tema som etter vår erfaring reises fra ulikt hold, også fra rettspsykiatrisk sakkyndige, er hvorvidt de sakkyndige i for stor grad er til stede under hele rettsforhandlingen. Vi kan ikke se at utvalget har berørt denne siden av bruken av sakkyndige, som selvsagt også får betydning for tilgangen til sakkyndighet. Hvis de sakkyndige for fremtiden kun skal uttale seg om rent medisinske forhold, vil det sannsynligvis kun være unntaksvis at deres nærvær under hele straffesaken vil være nødvendig. Det vil muligens kunne føre til at flere vil være villig til å påta seg sakkyndigoppdrag og at de sakkyndige vil ha tid/mulighet for å påta seg flere oppdrag. For staten vil det også innebære en besparelse i godtgjøring.

Med hilsen

Solveig Moen
avdelingsdirektør

Benedicte Aas
seniorrådgiver

Dette dokumentet er elektronisk godkjent og har derfor ingen signatur.